

Posudek vedoucího závěrečné práce

Vedoucí závěrečné práce: Mgr. Lucie Jakubcová Hajdušková, Ph.D.

Oponent závěrečné práce: Mgr. Zuzana Svatošová

Autor závěrečné práce: Lukáš Kohl

Obor: B ČJ-VV (7507R037, 7504R235)

Akademický rok: 2020/2021

Název práce: Archetyp v pohádkách a výtvarném umění

Práce se zabývá pojmem archetyp a jejím cílem je s oporou v primárních zdrojích pojem vysvětlit - nastínit jeho význam, konotace a vliv na oblast didaktiky výtvarné výchovy. Oblast, ve které se toto vysvětlení odehrává, vymezují klasické pohádky (např. Erben, Němcová), vybrané pohádkové postavy (viz kap 1.3.) a umělecká díla z období symbolismu a secese (Pirner, Preisler, Scheiner, Panuška) s drobným přesahem do 20. st. (Zrzavý, Trnka, Šerých, Skála). Výběr oblasti považuji za smysluplný a logicky sevřený. Autor dokládá širokou obeznámenost s klasickými pohádkami, schopnost interpretovat jejich klíčové postavy a pro ně typické znaky. Dokáže funkčně propojit literární pohádkové postavy s postavami z vizuálního umění. Naznačuje také atributy, které „nejsou vidět“, kterými se vymykají například dobovým nebo genderovým zvyklostem.

Teoretická část je těžištěm práce, je hodně rozsáhlá a mohla by být úspornější. Je ale třeba říct, že téma, které si student vybral, je náročné a bez pečlivého vysvětlování bychom se pohybovali na hranici nepřipustného zjednodušení. Autor důsledně těží ze své aprobace - český jazyk/výtvarná výchova a propracovává vazbu těchto předmětů ve všech částech práce (teoretické, didaktické i výtvarné), i proto se může práce zdát příliš „literární“. Ale obrazová část jí nechybí, ani analýza a interpretace vybraných uměleckých děl, ani vlastní výtvarná práce.

Ta má v práci dvě polohy, první je uvedena už v teoretické části a vychází z dat získaných z polostrukturovaného dotazníku. Smyslem dotazníku bylo zjistit, s jakými barvami a tvary si respondenti spojují vybrané pohádkové postavy. A také jaké zdroje ovlivňují představy respondentů o podobě pohádkových postav. Přestože by metodologie sondy mohla být v práci lépe uchopena (např. lépe formulovat hypotézu, popsat design výzkumu), převedení kvantitativních dat do jednoduchých ikon různých pohádkových postav mi přijde inspirativní a může se odkazovat k metodologii tzv. Art Based Research.

Ve druhé poloze výtvarné části práce autor propojuje svůj literární i výtvarný zájem o klasickou pohádku. Napsal vlastní příběh, který doplnil o stínové ilustrace (aby byly vidět, je třeba je prosvítit). Příběh pojednává o princí, který se vzepře kvůli lásce konvencím a zachová si tak svou identitu. Autorská kniha je subtilní a minimalistická. Adjustace do podoby rodinného alba jí dává více osobní a naléhavý výraz. Mohli bychom ji číst třeba v návaznosti na snad úplně první knihu vydanou u nás na podobné téma, knihu Princ a princ od Sterna Nijlanda s ilustracemi od Lindy de Haan (vyšlo v nakl. Meandr v roce 2013).

V didaktické části práce navrhuje student s oporou o RVP výuku pro druhý stupeň základní školy na téma pohádka. Cílem navržených aktivit je rozvoj vizuální gramotnosti v souvislosti se čtenářskou gramotností. Aktivita jsou navrženy jako skupinová práce, tvoří logický celek a postupně rozvíjejí

klíčové koncepty tématu (viz. myšlenková mapa na str. 63). Aktivity nabízejí žákům pestrou škálu výtvarných postupů a problémů, vhodně zasazených do souvislosti s vybranou vizuální kulturou (např. návštěva výstavy František Skála a jiné práce).

Práce je zpracována věcně správně, zachází s primárními prameny (zejm. Jung, Franz), metodologické zakotvení autor přesně neuvádí. Odpovídá ale bakalářské úrovni zpracování tématu: je spíše induktivní, částečně se jedná o analýzu pramenů a částečně o konceptovou analýzu, můžeme postřehnout náznaky genderové analýzy. Práce je členěna do smysluplných kapitol a podkapitol, které jsou logicky provázané. Teoretická část je doplněna kvalitními reprodukcemi. Chtěla bych vyzdvihnout jazykovou úroveň práce, je psána čtivě kultivovaným jazykem, bez chyb a překlepů. Autor cituje a vypracoval seznam pramenů podle bibliografické normy.

Přínos práce vidím v naznačení dialektického vztahu mezi pojmy archetyp a sociokulturní stereotyp. Autor naplnil cíle stanovené v zadání a uvedené v úvodu práce. Oceňuji, že prací spíše konstatuje a až na drobné výjimky se nedopouští zjednodušujících zobecnění. Zároveň by si ale práce zasloužila více propracovat a lépe uvést do problematiky sociokulturních stereotypů, včetně klíčových teoretických koncepcí, které o nich pojednávají. Pro potřeby BC práce by stačila podkapitola, hlubší kritická analýza by asi přesáhla možnosti formátu bakalářské práce.

Autor si uvědomuje, že přístup analytické psychologie může být pro výuku výtvarné výchovy a českého jazyka inspirativní, ale také zrádný (viz strana 7 – 8 práce, kde zmiňuje například tzv. vrozenost a morální indiferentnost archetypů, také str. 13 kap 1.3. a str. 70). Kriticky si uvědomuje, že se jedná pouze o jednu z možností interpretace uměleckých a společenských symbolů, kulturních kontextů a jejich kořenů. Opakovaně v práci upozorňuje na přenosy genderových a jiných sociokulturních stereotypů, které se s interpretací pomocí pojmu archetyp pojí. Oceňuji ochotu autora vydat se na takto komplikované teoretické pole a snahu dělat si v problematice jasněji. Domnívám se, že dostatek faktických znalostí o různých teoretických systémech je třeba k tomu, abychom dokázali zodpovědně volit a kriticky posuzovat různé vzdělávací přístupy. To považuji za výraz učitelovy profesní kompetence.

Práci doporučuji k obhajobě

V Praze 6. 8. 2021

Mgr. Lucie Jakubcová Hajdušková, Ph.D.